

5.2 PARAGRAAF WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOMANAGEMENT

Inleiding

De kaders voor de inrichting en uitwerking van de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing zijn vastgelegd in:

- het Besluit Begroten en Verantwoorden (BBV);
- het Besluit Accountantscontrole Provincies en Gemeenten (BADO);
- de Verordening ex art 212 Gemeentewet;
- de Kadernota weerstandsvermogen en risicomanagement gemeente Sittard-Geleen.

In de verordening ex art 212³¹ is, overeenkomstig de modelverordening van de VNG, de verplichting om tenminste één keer in de vier jaar een (geactualiseerde) Kadernota ter vaststelling aan de raad aan te bieden niet meer opgenomen. Agendering van de Kadernota in de raad wordt gekoppeld aan inhoudelijke wijzigingen met betrekking tot dit onderwerp. In dit kader wordt een relatie gelegd met de uitwerking van de acties binnen het project sturing/ programma bedrijfsvoering. Passend binnen de planning van deze trajecten wordt de Kadernota in 2018 ter vaststelling aan de raad voorgelegd.

Bij het weerstandsvermogen gaat het om de mate waarin de gemeente in staat is middelen vrij te maken om substantiële tegenvallers op te vangen, zonder dat het beleid veranderd moet worden. Het geven van inzicht in de risico's en het weerstandsvermogen van de gemeente past binnen de ontwikkelingen van *public governance*³². Transparantie over de uitvoering van het beleid en het afleggen van verantwoording over de bedrijfsvoering van de organisatie staan daarbij centraal. Uit hoofde hiervan willen college en organisatie aanspreekbaar zijn op het in control zijn van de organisatie.

Conform voornoemde kaders dient een inventarisatie plaats te vinden van de aanwezige materiële risico's en van het aanwezige systeem van risicomanagement. Hierbij dient inzicht te worden verschaft in de omvang van de weerstandscapaciteit en de mate waarin de geïnventariseerde risico's van materieel belang met deze weerstandscapaciteit kunnen worden opgevangen. Met behulp van risicomanagement wordt een basis gelegd voor het voldoen aan rechtmatigheidseisen. Bovendien is dit een belangrijk thema voor het beoordelen van omvang en toereikendheid van de algemene reserve.

Deze paragraaf is als volgt opgebouwd:

- het beleid omtrent risicomanagement;
- stand van zaken uitvoering risicomanagement;
- inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- inventarisatie van de risico's.

Het beleid omtrent risicomanagement

In de Kadernota weerstandsvermogen en risicomanagement zijn onder andere de financiële kaders voor de toepassing van risicomanagement vastgelegd. De financiële kaders gaan over de financiële consequenties van het risicoprofiel en de wijze waarop hiermee wordt omgegaan. Als tijdshorizon wordt, parallel aan de (meerjaren) programmabegroting, een periode van 4 jaar gehanteerd. In de uitwerking van het financiële kader wordt een drietal maatregelen onderscheiden:

Maatregel	Omschrijving
1. Geen financiële maatregelen treffen.	Risico's beneden de risicotolerantie worden opgelost binnen het product/project. Met andere woorden: er worden geen financiële maatregelen ten laste van de algemene middelen getroffen. De risicotolerantie is bepaald op € 100.000. Dit bedrag geldt zowel voor exploitatie als voor investeringen. De waardering is gebaseerd op de kans op respectievelijk de omvang van het risico.
2. Specifieke financiële maatregelen treffen. De maatregelen zijn aan de orde bij grote risico's van projecten en	a De risico's van <u>in uitvoering zijnde projecten</u> worden continu geactualiseerd. De inschatting van het risico vindt vooralsnog plaats op basis van het uitgangspunt dat er sprake is van de meest nadelige situatie,

³¹Raadsbesluit 18 december 2014.

³²Het waarborgen van de onderlinge samenhang van de wijze van sturen, beheersen en toezicht houden door organisaties in de publieke sector, gericht op een efficiënte en effectieve realisatie van beleidsdoelstellingen, alsmede het daarover op een open wijze communiceren en verantwoording afleggen ten behoeve van belanghebbenden.

Maatregel	Omschrijving
in de exploitatie.	<p>dat risico's zich volledig en gelijktijdig voltrekken. Uitgangspunt voor deze projecten is dat voor 50 % van dit risico via de risicoreserve een achtervang wordt aangehouden.</p> <p>Dit gaat vergezeld van een opdracht om via planaanpassing of planoptimalisatie het risico zoveel mogelijk te verminderen.</p> <p>b Voor <u>voorzien tekorten op projecten en ook grondexploitaties</u> wordt meteen voor het volledige bedrag van het verwachte tekort een voorziening getroffen. Voordelen worden niet eerder ingeboekt dan wanneer ze daadwerkelijk gerealiseerd zijn.</p> <p>c De risico's voor <u>in uitvoering zijnde producten</u> worden in de tussentijdse rapportages en de jaarrekening geactualiseerd. Voor deze risico's wordt een relatie gelegd naar de algemene achtervang via de algemene reserve (zie maatregel 3).</p> <p>Deze generieke vuistregel blijft van toepassing totdat er voor producten een concrete risicoanalyse heeft plaatsgevonden. Vanaf dat moment worden afzonderlijke maatregelen genomen die beslag op middelen leggen (specifieke achtervang via de risicoreserve of bestemmingsreserve).</p>
3. Algemene financiële maatregelen treffen in de vorm van de algemene achtervang via de algemene reserve.	Op basis van besluitvorming over de voorjaarsnota 2013 is de dekkingsgraad weerstandscapaciteit vastgesteld op 100%. De omvang van de algemene reserve wordt op deze norm afgestemd.

In de toepassing van risicomanagement wordt onderscheid gemaakt in financieel en inhoudelijk risicomanagement. De kaders voor financieel risicomanagement (lees: weerstandsvermogen) zijn uitgewerkt in voornoemde Kadernota.

Stand van zaken uitvoering huidig risicomanagement

De uitwerking van deze paragraaf vindt plaats overeenkomstig de kaderstelling uit het BBV respectievelijk de verordening ex art 212 Gemeentewet. Concreet wordt in deze paragraaf inzicht verschaft in:

- Het beleid omtrent risicomanagement;
- Stand van zaken uitvoering management;
- Inventarisatie van het risicoprofiel (benodigde weerstandscapaciteit);
- Inventarisatie van de middelen om niet begrote kosten te kunnen dekken (beschikbare weerstandscapaciteit);
- Kengetallen met betrekking tot weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Ten aanzien van de inrichting en uitvoering van risicomanagement is een aantal resultaten behaald hetgeen heeft bijgedragen aan een toegenomen inzicht in en beheersing van risico's. De volgende resultaten kunnen worden benoemd:

- Een geactualiseerde risico-inventarisatie maakt deel uit van de verschillende onderdelen van de p&c-cyclus³³. In dit kader wordt bijzondere aandacht geschonken aan de actualisatie van het risicoprofiel grex/ binnenstedelijk/ vastgoed en de risico's met betrekking tot het sociaal domein.
- Voor het volgen van de realisatie van de diverse ombuigingsmaatregelen is een ombuigingsmonitor ingericht.
- Voor de afdekking van het risicoprofiel grex/binnenstedelijk/vastgoed, sociaal domein resp. ombuigingen zijn vangnetten ingesteld in de vorm van:
 - voorziening sanering grex/binnenstedelijk/vastgoed, risicoreserve binnenstedelijk en algemene reserve grex;
 - achtervang sociaal domein (verantwoord binnen de algemene reserve);
 - achtervang ombuigingen.
- Mede naar aanleiding van de bevindingen uit het verdiepingsonderzoek 2012, uitgevoerd door de provincie Limburg, heeft de raad ingestemd met het verhogen van de dekkingsgraad weerstandscapaciteit van 80% naar (ten minste) 100%. Dit betekent dat de benodigde weerstandscapaciteit (lees: risicoprofiel) volledig wordt afgedekt.. Het aanhouden van een 100% dekkingsgraad wordt als volgt beargumenteerd:
 - voor een aantal risico's wordt conform de vastgestelde systematiek 50% als achtervang aangehouden;

³³ Twee keer per jaar: voorjaar (jaarrekening (t-1), 1^e programmarapportage t, najaar (2^e programmarapportage t en programmabegroting (t+1))

- financiële risico's en uitvoeringsrisico's met betrekking tot de drie decentralisatieprocessen en de effecten van de objectieve verdeelmodellen (relatie met achtervang sociaal domein);
- saneringen (binnenstedelijk,(maatschappelijk) vastgoed, gronden, parkeren, woonwagens);
- diversen (het Groene Net, parkeren (exploitatie), bluswatervoorziening, Appa-voorziening en bezwaarschrift rioolheffing).
- Op procesniveau vindt (verbijzonderde) interne controle (IC) plaats. Aan de uitwerking van de interne controlemaatregelen ligt een risico-inschatting ten grondslag. De kwaliteit van de uitgevoerde IC wordt gemonitord middels een intern uitgevoerde IC-toets en de door de accountant uitgevoerde interimcontrole. Daarnaast heeft eind 2014 een externe evaluatie van ambitie, organisatie en uitvoering van de IC plaatsgevonden. Op basis van deze evaluatie wordt gewerkt aan een verdere modernisering van de toepassing van IC en wordt daarmee een verbetering geleverd aan de risicobeheersing op tactisch en operationeel niveau. Implementatie daarvan is voorzien in 2018.
- Voor de toepassing van risicomanagement in relatie tot verzekeren wordt de beleidsnota 'risicomanagement en verzekeren' toegepast.
- Bij de verstrekking van gemeentegaranties wordt het besluit gemeentegaranties toegepast. Bij het verzoek tot verstrekking van een garantie wordt het risico van de betreffende organisatie/ instelling beoordeeld respectievelijk de risico's van ongeoorloofde staatssteun geanalyseerd.
- Op basis van het financieel verdiepingsonderzoek 2016 uitgevoerd door de toezichthouder (provincie Limburg) en de Boardletter/ Accountantsverslag van de accountant (Deloitte) blijkt dat de bevindingen omtrent de toepassing van risicomanagement positief zijn.
- De acties in het kader van de verdere doorontwikkeling van de toepassing van risicomanagement zijn niet van materiële betekenis voor het niveau van risicobeheersing en zijn beperkt tot:
 - verfijning van de becijfering van de restrisico's en de hiervoor benodigde achtervang;
 - verdere focus op de beheersing van de tactisch/ operationele risico's (interne beheersing/IB) door een koppeling met de uitvoering van de trajecten in het kader van het project sturing/ programma bedrijfsvoering respectievelijk de volgaanpak evaluatie interne controle.

Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

In de Kadernota weerstandsvermogen en risicomanagement is de beschikbare weerstandscapaciteit als volgt gedefinieerd:

Beschikbare weerstandscapaciteit: de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten c.q. onverwachte tegenvallers te dekken.

Bij de bepaling van de beschikbare weerstandscapaciteit wordt onderscheid gemaakt in een structurele en incidentele component. De structurele weerstandscapaciteit geeft de mate aan waarin de gemeente in staat is niet voorziene structurele tegenvallers te dekken door structureel middelen vrij te maken.

De incidentele weerstandscapaciteit heeft betrekking op de buffer waarover kan worden beschikt om calamiteiten en andere eenmalige tegenvallers op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van de bestaande taken.

Structurele weerstandscapaciteit

Onbenutte belastingcapaciteit

In de paragraaf lokale lasten is als uitgangspunt opgenomen dat de gemiddelde gemeentelijke woonlast voor de inwoners van Sittard-Geleen overeenkomt met de gemiddelde woonlastendruk van de grotere gemeenten in Limburg. Deze gemeentelijke woonlast werd altijd berekend door het gemiddelde van de tien grootste Limburgse gemeenten te vergelijken op basis van de gegevens van de provincie.

Vanaf belastingjaar 2017 maakt de provincie voor het eerst gebruik van de gegevens van de BsGW inzake de gemiddelde WOZ-waarden van woningen. De definitie van de provincie en de BsGW inzake de gemiddelde WOZ-waarde is niet hetzelfde, waardoor er verschillen ontstaan in de berekening van de gemiddelde woonlasten. De huidige benchmark van het gemiddelde van de tien grootste Limburgse gemeenten geeft met deze nieuwe berekeningsystematiek een verkeerd beeld. Een vergelijking over 2016 tussen de "oude" berekening en de herrekening met de nieuwe systematiek laat zien dat het effect bij de vier grootste gemeenten vergelijkbaar is. Daarom wordt ervoor gekozen om vanaf 2018 toekomst een vergelijking te maken met de vier grootste gemeenten.

De gemeente heeft voor 2017 plaats 7 op de ranglijst gehandhaafd. De gemiddelde gemeentelijke woonlast is voor 2017 € 9,08 hoger dan het gemiddelde van de 10 grootste Limburgse gemeenten. In 2016 was de gemiddelde gemeentelijke woonlast € 1,19 hoger dan de gemiddelde woonlast van de 10 grootste Limburgse gemeenten volgens de oude systematiek en € 4,66 volgens de nieuwe systematiek.

Post onvoorzien

In de begroting 2018 is een post onvoorzien van € 0,1 mln. opgenomen. In voorgaande jaren bedroeg de raming van deze post € 0,26 mln. Op basis van de maatregelen uit de korte termijn aanpak spoor 1 is in de programmabegroting 2018 besloten de post onvoorzien met ingang van 2017 structureel te verlagen met € 0,158 mln.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit van de gemeente Sittard-Geleen omvat de volgende onderdelen:

1. Algemene reserve

Het doel van de algemene reserve is om het financiële weerstandsvermogen op peil te houden en als bufferfunctie voor onvoorziene toekomstige incidentele verliezen, voortvloeiend uit de reguliere bedrijfsvoering en als algemeen dekkingsmiddel. De algemene reserve bestaat uit drie categorieën; achtervang sociaal domein, winstbestemming uit jaarrekening en algemeen risicoprofiel.

2. Overige algemene reserves en risicoreserve (specifiek ter afdekking van lopende risico's);

hieronder vallen de risicoreserve, algemene reserve bouwgrondexploitatie en de reserve incidenteel middelen. Deze reserves zijn bedoeld als achtervang voor een aantal risicoposten in de begroting waarvan de financiële gevolgen nog niet geaccepteerd zijn. Voorbeelden zijn grondexploitatie, binnenstedelijke projecten en achtervang ombuigingen.

3. Stille reserves

Hiervan is sprake indien de werkelijke waarde van de gemeentelijke eigendommen de administratieve waarde overtreft. Het betreft panden, gronden in gemeentelijk eigendom en deelnemingen in andere ondernemingen en instellingen. Stille reserves worden in de berekening van de weerstandscapaciteit betrokken, voor zover sprake is van voorgenomen verkoop op korte termijn.

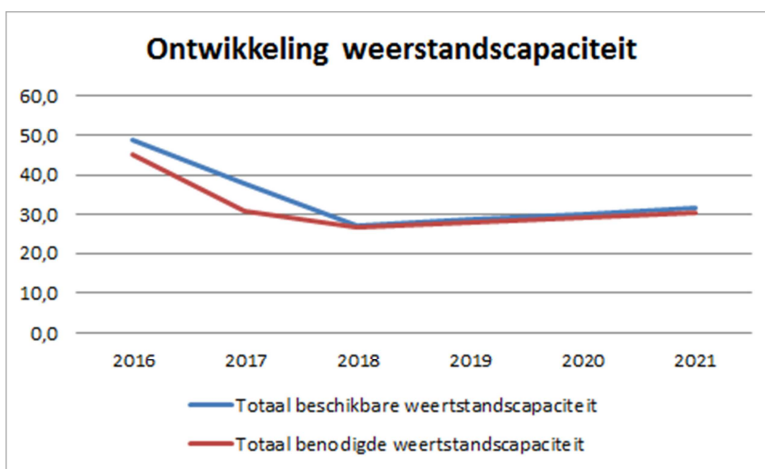
Voor zover sprake is van voorgenomen verkoop van panden, zijn stille reserves in het kader van ombuigingen reeds ten gelde gemaakt. Incurante panden, gronden en aandelen die niet vrij verhandelbaar zijn, worden niet in de berekening van de stille reserves betrokken.

De benodigde weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit is nodig om het risicoprofiel van de gemeente af te kunnen dekken. De benodigde weerstandscapaciteit bestaat uit de volgende componenten:

- Het risicoprofiel van de grondexploitatie/binnenstedelijke projecten is gebaseerd op basis van de in het kader van de jaarrekening 2016 uitgevoerde actualisatie. Aanvullend zijn de mutaties uit de programmerapportage 2017 verwerkt. Voor deze mutaties wordt verwezen naar de toelichting op de incidentele weerstandscapaciteit.
- Het bedrag in de overige algemene reserves wordt voor een deel ingezet ter dekking van niet-realiseerbare ombuigingen/compensatie negatieve maatschappelijke effecten). Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting verder in deze paragraaf bij de reserve incidentele middelen.
- Op basis van de door de Raad vastgestelde Kadernota weerstandsvermogen en risicomanagement bedraagt het genormeerd risicoprofiel voor de gemeente Sittard-Geleen € 7 mln.

Bedragen x € 1 mln.		2016	2017	2018	2019	2020	2021
Benodigd weerstandscapaciteit							
<i>Risicoprofiel reguliere exploitatie en sociaal domein:</i>							
Genormeerd risicoprofiel	Conform kadernota weerstandsvermogen en risicomangement	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0
Achternvang ombuigingen	Incidenteel bestemd voor niet gerealiseerde ombuigingen. De middelen zijn gereserveerd in de reserve incidenteel nieuw beleid.	4,0	2,1	0,4	0,4	0,4	0,4
Verplichtingen uit eerder genomen besluiten	Middelen gereserveerd in de algemene reserve die bestemd zijn voor dekking van verplichtingen die voortkomen uit raadsbesluiten zoals de Jaarrekening	2,8	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Achternvang sociaal domein	Conform bestaande lijn worden de overschotten en tekort uit sociaal domein verrekend met de achternvang. De achternvang is een onderdeel van de algemene reserve.	12,4	2,1	0,0	1,2	2,3	3,5
Risico's sociaal domein		pm	pm	pm	pm	pm	pm
<i>Risicoprofiel grondexploitatie / vastgoed:</i>							
Risico's grondexploitatie / vastgoed	De bedragen zijn gebaseerd op het risicoprofiel uit de jaarrekening 2017	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1
Tekorten grondexploitatie / vastgoed		16,8	16,9	16,9	16,8	16,8	16,8
Beschikbaar weerstandscapaciteit							
<i>Beschikbaar voor risicoprofiel regulier en sociaal domein:</i>							
Onbenutte belastingcapaciteit		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Post onvoorzien		0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Algemene Reserve, na resultaat- bestemming 2 ^e programmarapportage 2017	Algemeen Risicoprofiel	9,9	12,9	6,2	6,3	6,1	5,8
	Achternvang sociaal domein	12,4	2,1	0,0	1,1	2,3	3,5
	Achternvang ombuigingen	0,5					
	Verplichtingen uit eerder genomen besluiten	2,8	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Reserve incidentele middelen	Achternvang ombuigingen	3,6	2,1	0,4	0,4	0,4	0,4
<i>Beschikbaar voor risicoprofiel grondexploitatie / vastgoed:</i>							
Algemene Reserve grondexploitatie		2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1
Risicoreserve binnenstedelijk en vastgoed		0,6	0,0	0,0	0,5	1,0	1,5
Voorzieningen in sanering vastgoed / grex		16,8	16,9	16,9	16,8	16,8	16,8
Stille reserves		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Samenvattend							
Totaal benodigde weerstandscapaciteit		45,1	30,7	26,9	28,0	29,1	30,3
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit		48,7	36,7	26,2	27,8	29,3	30,7
overschot (+) of tekort (-) reguliere / sociaal domein		3,0	6,0	-0,7	-0,7	-0,8	-1,1
overschot (+) of tekort (-) saneringen grex en vastgoed		0,6	0,0	-0,0	0,5	1,0	1,5
Overschot (+) of tekort (-/-)		3,6	6,0	-0,7	-0,2	0,2	0,4
Dekkingsgraad		108,0%	119,5%	97,4%	99,3%	100,7%	101,3%

Ontwikkeling weerstandscapaciteit

Het op basis van de begroting 2018 becijferde dekkingspercentage bedraagt 97,4%. Dit betekent dat de norm van 100% net wordt gehaald. In 2017 bedraagt het dekkingspercentage 119,2%, hierin zit onder andere de toevoeging van de herijking reserves ad. € 3,5 mln. en de resultaatbestemming van het nadelig resultaat ad

€ 0,9 mln. uit 2^e programmarapportage 2017 ten laste van de algemene reserve. De daling van de dekkingsgraad in 2018 is het gevolg van de verwerking van de besluitvorming over de Kaderbrief 2017, waarbij:

- als onderdeel van de korte termijn aanpak ('spoor 2') de beschikbare incidentele middelen zijn ingezet voor een bedrag van € 15,5 mln.;
- de storting in de risicoreserve ad € 1 mln. in 2018 onderdeel uitmaakt van het temporiseren van de uitgaven ('spoor 3');
- als onderdeel van de middellange termijn aanpak de structurele storting in de risicoreserve met ingang van 2019 wordt verlaagd met € 0,5 mln.

Door de structurele toevoeging in de risicoreserve ad. € 500.000 ingaande 2019 stijgt daarmee ook de dekkingsgraad vanaf 2019. Gezien het risicoprofiel is het noodzakelijk de ontwikkeling in de beschikbare weerstandscapaciteit aan te houden voor de volgende ontwikkelingen:

- financiële risico's en uitvoeringsrisico's met betrekking tot de drie decentralisatieprocessen en de effecten van de objectieve verdeelmodellen (relatie met achtervang sociaal domein);
- saneringen (binnenstedelijk, (maatschappelijk) vastgoed, gronden, parkeren, woonwagens);
- realisatie van de ombuigingsopgaven;
- voor een aantal risico's wordt conform de vastgestelde systematiek 50% als achtervang aangehouden.

Inventarisatie van de risico's³⁴

Rijksbeleid algemeen

Het Rijksbeleid blijft een belangrijke risicofactor. Decentralisatie impulsen vanuit het rijk naar gemeenten gaan vaak gepaard met budgettaire kortingen en/of overheveling van risico's (bijv. open-eind regelingen). Daarnaast hebben ook wetwijzigingen vaak aanzienlijke gevolgen voor het gemeentelijke takenpakket. Ofschoon de budgettaire consequenties meestal worden afgedekt via het gemeentefonds of een doeluitkering, blijft vaak lange tijd na invoering van een wijziging onduidelijk of en in welke mate deze compensatie toereikend is. Overigens worden de budgettaire consequenties van het rijksbeleid conform het uitgangspunt "gezamenlijk trap op, trap af" doorvertaald in de gemeentelijke begroting.

Economische groei

Ondanks dat de economie tekenen van herstel vertoont, is de groei in de bestedingen beperkt, vinden bestedingen daarnaast steeds vaker via internet plaats, hetgeen niet bijdraagt aan een investeringsimpuls in de stad. Bovendien, neemt door matige bezoekersaantallen, de druk op het MKB verder toe, hetgeen tot uiting komt in leegstandsproblematiek in de stadscentra en een het resultaat van de parkeerexploitatie. Ook zijn de effecten van het economisch herstel nog niet merkbaar in de vastgoedsector.

Plan tot verruiming gemeentelijk belastingbeleid

Het wetsvoorstel om vanaf 2019 een verschuiving van € 4 miljard te realiseren van de inkomstenbelasting naar het gemeentelijk belastinggebied wordt doorgeschoven naar de nieuwe kabinetsperiode.

Randvoorwaarden bij deze verschuiving tussen inkomstenbelasting en gemeentelijke belastingen zijn voor het kabinet dat gemeenten geen inkomenspolitiek gaan bedrijven, dat voorkomen wordt dat lasten eenzijdig worden afgewenteld op specifieke groepen, dat het stelsel goed uitvoerbaar is en dat de totale lastendruk (Rijk plus lokale overheden) gelijk blijft. Ook de wijze van heffen wordt hierbij betrokken.

Onderdeel het belastingplan is dat een aantal kleine gemeentelijke belastingen zoals de hondenbelasting en reclamebelasting wordt afgeschaft, een ingezetenenbelasting wordt ingesteld en de OZB wordt verruimd. De bijdrage uit het gemeentefonds zal hierdoor ook wijzigingen. Onzeker is of alle financiële consequenties van het nieuwe belastingplan voor de gemeente budgetneutraal zijn.

Algemene uitkering gemeentefonds

De ontwikkeling van de omvang van de Algemene Uitkering is afhankelijk van de ontwikkeling van de rijksuitgaven. Deze hoogte van de rijksuitgaven is moeilijk voorspelbaar en een onzekere factor die leidt tot grote schommelingen in de hoogte van de algemene uitkering.

In 2015 zijn de middelen voor de drie decentralisaties op basis van historische gegevens verdeeld. Vanaf 2016 worden de objectieve verdeelmodellen gefaseerd ingevoerd. Uit de herverdeeluitkomsten blijkt dat Sittard-

³⁴ Het risicoprofiel van de verbonden partijen van de gemeente Sittard-Geleen is uitgewerkt in paragraaf 6 verbonden partijen.

Gelezen de komende jaren minder middelen zal ontvangen als gevolg van de nieuwe verdeelmodellen en door rijksbezuinigingen. Deze negatieve ontwikkelingen zullen leiden tot financiële risico's.

Een ander risico betreft de inflatiecorrectie op de algemene uitkering, deze was de afgelopen jaren lager dan de gemiddelde prijsontwikkeling.

Om de risico's van de Algemene Uitkering zoveel mogelijk te beperken, worden alle (beleidsmatige en financiële) ontwikkelingen gevolgd. Daarnaast wordt bij de taakmutaties het principe gezamenlijk trap op en trap af toegepast.

Verbonden partijen

Voor risico's met betrekking tot verbonden partijen wordt verwezen naar paragraaf 5.6 Verbonden partijen.

Subsidietrajecten

Subsidietrajecten worden onder andere gekenmerkt door lange doorlooptijden en vaak ingewikkelde en zeer gedetailleerde procedures en regelgeving. Tijdens alle fasen van een subsidietraject, met name van de Europese subsidietrajecten, is het zaak om de procedures nauwlettend te bewaken en te zorgen voor tijdige afstemming inzake wijzigingen in het traject en voor tijdige informatieverstrekking, veelal door middel van periodieke rapportages. Daar waar subsidies worden aangevraagd ten gunste van derden (bijvoorbeeld projectontwikkelaars) worden risico's inzake de subsidiehonorering bij de uiteindelijke begunstigde gelegd door middel van overeenkomsten. Met name regelgeving en procedures en de vele controlemomenten binnen de procedures leiden ertoe dat aan elk subsidietraject een risicoprofiel verbonden is. Met behulp van een intern subsidiecontrole-instrument en frequent overleg met subsidieverstrekkers gedurende de loop van het hele traject wordt getracht de risico's ten aanzien van subsidies te minimaliseren.

Nationale Hypotheek Garantie

Een bijzondere garantie waar gemeenten mee geconfronteerd worden is de Nationale Hypotheek Garantie (NHG). Voor eventuele aanspraken hierop is een fonds in het leven geroepen. Echter bij aanhoudende druk op de huizenmarkt en de economische malaise, kan een situatie ontstaan dat het fonds niet toereikend blijkt om de garanties te betalen. In dat geval zijn de individuele gemeenten aansprakelijk. Op dit moment zijn er geen signalen dat het fonds niet toereikend zou zijn.

Bluswatervoorziening

Op 30 maart 2016 zijn de resultaten van de pilot Stein voorgelegd aan het Dagelijks Veiligheidsbestuur, waaronder Uitgangspuntendocument bluswater BRWZL, een wegingsmodel ten aanzien van alternatieve maatregelen en een werkproces. Ondanks alle gepleegde inspanningen is het niet gelukt om tot volledige afstemming te komen. Het Dagelijks Veiligheidsbestuur heeft vervolgens besloten een vervolgpilot uit te voeren in een wijk met typische vooroorlogse rijtjeswoningen, de wijk Versliënbosch in Heerlen. Doel van deze pilot is conform de werkwijze zoals overeengekomen in de pilot Stein de knelpunten, scenario's, consequenties en kosten in kaart te brengen, inclusief de doorkijk naar de consequenties op regionaal niveau. De pilot Heerlen is inmiddels uitgevoerd. Hierbij is geconstateerd dat een volledige gedetailleerde uitwerking op onderdelen verder grondig onderzoek vergt. Op dit moment bestaat er op regioniveau nog geen volledig beeld over de omvang van de problematiek ten aanzien van bluswater indien de saneringsoperatie door WML wordt uitgevoerd. Dit beeld kan compleet worden gemaakt door in meerdere wijken in verschillende steden de situatie in kaart te brengen zoals in de pilot Heerlen is gebeurd. Daarbij dienen dan tevens wijken te worden meegenomen met bebouwingstypes/risico's die op dit moment nog niet met de WML zijn bekeken. In aansluiting op de pilot Stein en Heerlen is een derde pilot gestart om antwoord te geven op bovengenoemde zaken. De financiële consequenties hiervan zijn ook nog niet in beeld.

Juridische procedures

Specifieke casuïstiek (zoals I-criterium, drugscriminaliteit, projecten) binnen het gemeentelijk beleid leidt tot juridische procedures met dusdanig risico (maatschappelijk, politiek en financieel) dat externe juridische advisering vaak gewenst is.

Daar komt bij dat dit juridische procedures betreft die landelijk (politiek en pers) veel aandacht krijgen. Ter verlichting van deze druk worden deze zaken ter behandeling aangeboden aan het externe advocatenbureau. De inzet van dit bureau gebeurt op basis van noodzaak binnen de genoemde juridische procedures en de afrekening gebeurt op basis van nacalculatie. Voor de dekking van deze kosten, wordt eerst gekeken om dat

binnen de bestaande middelen op te vangen. Bij de jaarrekening wordt op basis van nacalculatie de afrekening gemaakt.

ICT-infrastructuur

Ten behoeve van de ICT-infrastructuur en gebruikerstoepassingen maakt de gemeente Sittard-Geleen gebruik van diverse software applicaties. Onze gemeente wordt jaarlijks door leveranciers en de accountant getoetst op het terrein van de ICT-dienstverlening. In grote lijnen kan gesteld worden dat de gemeente Sittard-Geleen qua licentiebeheer professioneel handelt en compliant is (voldoet aan de wetgeving en contracten). Mogelijke claims zijn – ondanks het professioneel beheer - vanwege de diversiteit en complexiteit van licenties voor de toekomst echter niet uit te sluiten. De registratie van contracten en licenties is geborgd teneinde de volledigheid te bewaken alsmede rechtmatigheid beter te kunnen beheren.

BTW risico bij vooraf betaald parkeren

Op basis van recente jurisprudentie loopt de gemeente Sittard-Geleen het risico dat de belastingdienst de gemeente met betrekking tot het straatparkeren als btw-ondernemer aanmerkt.

Er is cassatie bij de Hoge Raad ingesteld. De btw betreft Europese btw-regelgeving en kan het oordeel van de hoge raad inzake straatparkeren ook fiscale gevolgen hebben voor andere lidstaten. Nadat de Hoge Raad uitspraak heeft gedaan kan de vraag beantwoord worden of het straatparkeren in Sittard-Geleen wel of niet belast is met btw. Deze procedure kan nog wel jaren duren. Tot die tijd geldt dat er geen btw is verschuldigd voor het straatparkeren en kan er op grond van het vertrouwensbeginsel geen btw worden nageheven.

Beheer openbare ruimte

Financiële gevolgen als gevolg van kosten in verband met onvoorziebare calamiteiten zoals wateroverlast, vorst- en/of stormschade of ziektes van bomen kunnen niet binnen de reguliere budgetten voor het beheer van de openbare ruimte worden opgevangen.

Leegstand gemeentelijke panden

In het kader van de sanering van de vastgoedportefeuille is de waardering van deze objecten aan de orde. Van panden waarvoor geen nieuwe toekomst wordt gevonden en herontwikkeling van de locatie niet tot de mogelijkheden behoort, wordt voorgesteld deze, na besluitvorming door de raad, te slopen en in overleg met de buurt de vrijkomende ruimte opnieuw in te richten voor zover daar binnen de begroting middelen voor beschikbaar zijn respectievelijk in de prioritering middelen aan worden toegekend.

Met leegstand zijn kosten gemoeid, met name huurderiving en de kosten van leegstandsbeheer. Bovendien zijn bij langdurige leegstand van een pand op een gegeven moment onderhoudswerkzaamheden onvermijdbaar. De financiële gevolgen worden telkens in de programmarapportages en de jaarrekening gemeld. In 2017 bedroeg het nadeel als gevolg van leegstand dat via de eerste programmarapportage in de begroting is verwerkt € 1.198.000.

Sloopkosten

Panden die voor de gemeente niet meer van belang zijn (niet-strategisch) en niet kunnen worden verkocht of verhuurd worden gesloopt. De sloopkosten maken onderdeel uit van het betreffende projectplan. Tijdens de sloop kunnen onvoorziene kosten, zoals asbest, ontstaan. In het projectplan wordt geen rekening gehouden met deze onvoorziene kosten. Via de P&C-cyclus wordt de raad geïnformeerd over onvoorziene kosten die niet uit het project gedekt kunnen worden.

Tekort voorziening onderhoud sportaccommodaties

Zoals eerder in rapportages is gemeld is het bedrag dat jaarlijks in de voorziening sportaccommodaties wordt gestort structureel te laag. In de jaarrekening 2016 heeft dit er toe geleid dat de voorziening is gewijzigd in een bestemmingsreserve.

Dubieuze Debiteuren

De voorziening dubieuze debiteuren wordt jaarlijks, in overleg met de accountant, opnieuw beoordeeld. Bij het opstellen van de jaarrekening 2016 is gebleken dat de voorziening meer dan toereikend was hetgeen geleid heeft tot een vrijval van een deel van deze voorziening. Zulks laat onverlet dat te allen tijde het risico aanwezig is dat in een jaar de oninbare vorderingen hoger zijn en de voorziening niet toereikend is. Deze ontwikkeling kunnen hun weerslag hebben op de inbaarheid van de vorderingen. Op het moment van het schrijven van deze paragraaf wordt de voorziening toereikend geacht.

Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA)

Iedere maand worden door de gemeente Sittard-Geleen de pensioenen van ex-wethouders (en weduwen) uitgekeerd volgens de algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (APPA). In de huidige begroting is rekening gehouden met eventuele toekomstige kosten als gevolg van feitelijk niet te voorspellen gebeurtenissen, zoals incidenteel wachtgeld, nabestaandenuitkering, overlijdensuitkering, waardeoverdracht pensioenen van niet actieve wethouders en kosten outplacement.

De verwachting is dat met ingang van 2018 van de gemeenten wordt verlangd dat zij de bestaande APPA-voorziening in één keer overdragen aan het fonds. Het APPA-fonds zal de betaalbaarstelling van de al toegekende c.q. nog toe te kennen APPA-pensioenen voor zijn rekening nemen.

De ontwikkelingen rond het APPA-fonds en over de gevolgen daarvan voor de begroting zal een verslag worden uitgebracht zodra er over voldoende concrete informatie beschikking is.

Kengetallen

De kengetallen van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) geven nadere informatie over de financiële positie van de gemeente. Deze kengetallen worden berekend op basis van een prognose van het balansbeeld, zie hiervoor de geprognosticeerde balans in hoofdstuk 6 Financiële begroting.

Kengetallen	Jaarrekening 2016	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Netto schuldquote	105%	101%	125%	122%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte geldleningen	100%	89%	119%	118%
Solvabiliteitsratio	14%	16%	12%	10%
Structurele exploitatieruimte	1%	1%	1%	-1%
Grondexploitatie	3%	2%	6%	35
Belastingcapaciteit	98,4%	98,4%	98,4%	101,1%

Netto schuldquote en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de inkomsten en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. De ratio geeft aan in hoeverre de schulden meer of minder bedragen dan de jaarlijkse inkomsten. De netto schuldquote van de gemeente Sittard-Geleen bedraagt 122%.

De hoogte van de schuld wordt ook bepaald door het opnemen en doorlenen van geldleningen. De netto schuldquote wordt daarom ook berekend gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen. Hoewel over de verstrekte leningen een risico gelopen wordt, kan verondersteld worden dat deze leningen worden terug betaald. De netto schuldquote gecorrigeerd voor de verstrekte geldleningen bedraagt 118%.

De netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte geldleningen zijn ten opzichte van de begroting 2017 gedaald. Deze verbetering wordt veroorzaakt door een daling van de netto schulden en een stijging van het totaal saldo van baten. De netto schuldquote wordt als volgt berekend: netto schulden inclusief of exclusief doorgeleende gelden / totaal saldo van baten *100%.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio drukt het eigen vermogen uit in een percentage van het totale vermogen en geeft daarmee de weerbaarheid van de gemeente aan. Er zijn door de VNG (nog) geen richtlijnen afgegeven welke marges passen bij een gezonde solvabiliteit voor decentrale overheden. De solvabiliteitsratio laat een dalende trend zien ten opzichte van de jaarrekening 2016 en de begroting 2017 en bedraagt voor de begroting 2018 10%. De solvabiliteitsratio wordt als volgt berekend: eigen vermogen / totaal vermogen * 100%.

Uit de cijfers van de begroting 2018 kan geconcludeerd worden dat in meerjarig perspectief:

- de aflossingen betaald kunnen worden uit de vrijval van de afschrijvingen (ideaalcomplex)
- het renterisico op toekomstige herfinanciering beperkt is
- de rente- en afschrijvingskosten afgedekt zijn.

Structurele exploitatieruimte

Bij de structurele exploitatieruimte wordt berekend of de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Uit de berekening blijkt dat dit op basis van de begroting 2018 niet het geval is. Zoals in de toelichting in hoofdstuk 2 Financieel beleid is weergegeven zijn incidentele dekkingsmiddelen nodig om de jaarschijf 2018 sluitend te maken.

Onbenutte belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit reflecteert de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Het percentage van 101,1% geeft aan dat de woonlasten boven het landelijk gemiddelde liggen. Overigens zal de voorgestelde verhoging van de lokale lasten in het kader van het sluitend maken van de begroting een nadelig effect hebben op de onbenutte belastingcapaciteit.